

ЎЗБЕК ТИЛИДА ИҚТИСОДИЁТГА ОИД АТАМАЛАРНИ ҚЎЛЛАНИЛИШИ

Қосимова Мафират Собировна
и.ф.д., профессор

Шоира Джаббарова,
и.ф.н., доцент

Зияева Мухтасар Мансурджановна
и.ф.д., доцент

Аннотация: Ушбу мақолада ўзбек тилидаги иқтисодиёт атамаларининг XX аср бошларигача бўлган шаклланиш ва ривожланиши муайян бир тизим ҳолига келган, бирор аниқ тартибга туширилган атамалар бўлмаса-да, халқ нутқида ёки ёзма манбаларда қўлланиб келинган ва улардан фойдаланилганлиги, бугунги кун талаблари ҳақида фикр юритилади.

Аннотация: В этой статье обсуждается формирование и развитие экономических терминов в узбекском языке до начала двадцатого века, которая стала системой, хорошо регламентированных терминов используемым в публичных выступлениях или письменных источниках, современных требований.

Abstract: This article discusses the formation and development of economic terms in the Uzbek language until the beginning of the twentieth century, which has become a system of well-regulated terms used in public speaking or written sources, today's requirements.

Калит сўзлар: комуникация тизими, Давлат тили, иш юритиш, ҳужжатчилик ва атамашунослик, терминологик тизим, терминологиянинг хилма-хил масалалари, атрофлича тадқиқ қилиш, долзарб масалалар, янги давр, рус-байналмилал атамалар

Ўзбекистон Республикаси мустақилликни қўлга киритгандан сўнг ўзбек тилининг товушлар тизими, оҳангдорлиги ва жилосини тўла ифодалай оладиган алифбога ўтиш зарурияти туғилди. 1993 йил 2 сентябрда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши "Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида" Қонун қабул қилинди. Янги алифбодаги баъзи ҳарфлар жаҳон комуникация тизимида киришимизда маълум қийинчиликлар туғдириш мумкинлиги ҳисобга олиниб, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси 1995 йил 6 майда "Лотин ёзувига асосланган ўзбек алифбосини жорий этиш тўғрисида"ги Қонунга ўзгартиришлар киритиш ҳақидаги қарор қабул қилинди. Қарорга биноан, лотин ёзувига асосланган янги ўзбек алифбоси 26 ҳарф ва 3 ҳарфлар бирикмасидан иборат этиб белгиланган¹. Янги алифбо асосида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 24 августдаги 339-сонли қарорига илова тарзида "Ўзбек тилининг асосий имло қоидалари" тасдиқланиб, қоидалар ўз ифодасини топган².

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги 1996 йил 14 ноябрда Ўзбекистон Республикасининг "Давлат тили ҳақида" (янги таҳрирда)ги

¹ www.lex.uz

² www.lex.uz

Қонунни бажариш тадбирлари тўғрисида 267-сонли буйруғига кўра эса, ўқув юртларида ходимлар ва талабалар учун "Давлат тилида иш юритиш, ҳужжатчилик ва атамашунослик" курсларини 1997 йилдан эътиборан доимий равишда ташкил етиш жорий этилди³.

Бугунги кунда терминологиянинг амалий ва назарий масалаларини янада чуқурроқ ўрганиш, атамалар яратиш ва уларни қўллашни тил қонуниятлари асосида тартибга солиш давлат аҳамиятига молик муаммога айланди. Шунинг учун она тилимизнинг турли терминологик тизимларини янада теранроқ тадқиқ етиш, уларни терминологиянинг хилма-хил масалалари бўйича атрофлича тадқиқ қилиш, бугунги куннинг долзарб масалаларидан бирига айланди. Она тилимиз Давлат тили мақомига эришган бугунги кунда ўзбек тилшунослиги олдида ҳам янгидан-янги вазифалар юзага келди. Бундан ташқари инглиз, рус ва ўзбек тиллари иқтисодиёт терминологияси кам ўрганилганлиги ҳам ачинарли ҳолдир.

Маълумки, XIX асрнинг иккинчи ярми ва XX аср бошларида ўзбек тилига рус тилидан ва рус тили орқали Европа тилларидан сўз ва атамалар кириб кела бошлади. Ўзбек тили лексикасидаги бундай ўзгаришларни Ўрта Осиёнинг чор Россиясига қўшиб олиниши натижасида мамлакат ҳаётида юз берган сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар билан боғлиқ. Асрлар мобайнида араб-форс-тожик тиллари ўзбек тили лексикасининг бойишида ўз ўрнини эгаллаб келган бўлса, қайд этилган даврдан бошлаб бу ролни рус тили ўйнай бошлади. Табиийки, ўз-ўзидан ўзбек тили лексикаси рус тили орқали қабул қилинган атамалар ҳисобига кўпая борди. Рус тилининг ўзбек тили лексикаси тараққиётига таъсири бу тилдан фақат сўзлар олишдангина эмас, луғат бойлигининг ошишига, сўз яшашнинг айрим жиҳатларига ҳам таъсир кўрсатди. Давр тақозоси билан ўзбек тилига иқтисодиёт атамалари ҳам ўзлаштирила бошланди. Чунончи, ўша давр матбуотида қўлланилган иқтисодиётга оид баъзи атамалар ҳозирги ўзбек тилида ҳам қўлланилмоқда.

Юқорида келтирилган фикрлар шуни кўрсатадики, ўзбек тили иқтисодиёт атамаларининг XX аср бошларигача бўлган шаклланиш ва ривожланиши муайян бир тизим ҳолига келган, бирор аниқ тартибга туширилган атамалар бўлмаса-да, халқ нутқида ёки ёзма манбаларда қўлланиб келинган ва улардан фойдаланилган. Бундай атамалардан айримлари ҳозиргача яшаб келаётганлиги тожиклар, араблар, форслар, ўзбек ҳамда бошқа туркий халқларнинг иқтисодий-маданий алоқалари воситасида оғзаки ҳамда ёзма тилнинг узоқ ва мураккаб ривожланиш маҳсулидир. Халқ тили асосида таркиб топган бу хилдаги сўзларнинг қўлланиши XX асрнинг 20-йиллари ўрталаригача, яъни Ўзбекистон олий мактабларида иқтисод фани ўқитила бошлангунга қадар давом этган⁴.

Лекин шуни айтиб ўтиш керакки, иқтисодиёт фани бўйича ўзбек тилида Олий ўқув юртларида 60-йилларгача таржима қилинган дарсликлардан фойдаланиб келинган. Асримизнинг 30-40-йиллари ва 50-йилларнинг биринчи ярмида ўзбек иқтисодиёт атамалари асосан, рус тилидан таржима қилинган иқтисодиёт дарсликлари ва қўлланмалари асосида таркиб топа бошлади. 50-йилларнинг иккинчи ярмидан иқтисодиёт терминологияси ривожланишида янги давр бошланди. Бу давр иқтисодиёт фанини тартибга солиш борасидаги ишларини кучайтириш, ўзбек тилида атамаларни фаоллашуви, янги-янги атамалар ясалиши ва истеъмолга кириб келиши билан характерланади.

Албатта, бу ривожланиш жараёнининг ўзига хос сабаблари бор. Хусусан, иқтисод соҳасида она тили базасида мустақил равишда дарслик, қўлланма ва луғатлар

³ www.ziyounet.uz

⁴ Иқтисодиётга оид атамалар ва тушунчалар изохли луғати. Тошкент "Фан" 2004 йил. 16- бет.

ярата оладиган, соҳа атамаларини тартибга солиш билан шуғуллана оладиган маҳаллий кадрларни тайёрлаш муҳим вазифа бўлиб қолди. Бундай чора-тадбирлар туфайли Ўзбекистонда иқтисод фани ва иқтисодиёт терминологиясини тартибга солиш, иқтисод фанини ўқитиш сифатини ошириш имконияти яратилди. Натижада иқтисод йўналишидаги олий ўқув юртлари учун таржима дарсликлари билан бир қаторда ўзбек муаллифлари мустақил равишда яратган иқтисод дарсликлари, қўлланмалари ҳамда бир қатор терминологик луғатлар юзага келди. Бу дарслик ва луғатлар ўзбек иқтисодиёт терминологиясини тартибга солиш ҳамда унинг янада ихчамлашуви учун катта замин бўлиб хизмат қилди.

Ҳозирги давр, яъни 90-йиллар ўзбек тили иқтисодиёт терминологиясининг муайян тараққиёт ва такомиллашуви босқичи бўлиб қолди. Ўзбек иқтисодиёти терминологияси муайян тараққиёт ва такомиллашув йўлини босиб ўтаётган бўлишига қарамай, ҳал қилиниши муҳим бўлган масалалар ҳам бор.

Демак, юқоридаги фикрлардан кўриниб турибдики, ўзбек иқтисодиёт терминологияси икки манба: ўзбек тилининг ички имкониятлари ва хорижий тиллар асосида ривожланиб ва бойиб келган. Бу манбанинг биринчиси асли ўзбекча бўлиб, ўзбек тилида қадимда истеъмолда бўлган ёки иқтисод соҳасида янги тушунчаларни ифодалаш учун хизмат қилган атамалар ҳисобланади. Иккинчиси эса, ўзга тиллар, аниқроғи, инглиз, форс-тожик, араб, рус ва бошқа тиллардан ўзлаштирилган атамалардир.

Ҳозирги ўзбек тили иқтисодий атамалар тизимида юқоридагидек умумтўркий, ўзбек терминлари билан бир қаторда форс-тожик, араб, шунингдек, рус-байналмилал атамалари ҳам қўлланилиб келинмоқда. Масалан, *сармоя*, *савдогар*, *тожир*, *саркор*, *даромад*, *дастмоя*, каби форс-тожик сўзлари асосий иқтисодий атамалар бўлиб қўлланилмоқда.

Бироқ иқтисодиёт фани бўйича ўзбек тилида нашр этилган манбаларни ўрганиш ва таҳлил қилиш натижасида ўзбек иқтисодиёт терминологиясида ҳам, бошқа соҳалар терминологик тизимларида бўлгани каби, қатор камчилик ва муаммолар мавжуд эканлиги аён бўлди. Айни шундай ҳолат иқтисодий терминларни тартибга солиш масалалари билан алоҳида шуғулланиш вазифасини келтириб чиқаради.

Маълумки, мактаб ва Олий ўқув юртларида иқтисод фанини ўқитиш, ўрганиш ишлари XX асрнинг 20-йилларидан бошланган. Албатта, бунда ўзбек тилида ишлаб чиқилган, бир тизимга солинган иқтисодиёт терминологиянинг бўлишига эҳтиёж сезилган эди. Натижада, 20-йилларнинг охири ва 30-йилларда рус тилида нашр этилган иқтисодга оид дарслик ва қўлланмалар ўзбек тилига таржима қилина бошланган. Муҳими шундаки, таржимонлар ўша вақтлардаёқ бу жараёни имкон борида ўзбек тилида мавжуд бўлган иқтисодий тушунчаларни аниқ ифода этиш учун умумистеъмолдаги сўзлардан фойдаланишга ҳаракат қилганлар.

Ўзбек тили иқтисодиёт терминологиясида баъзи русча-байналминал терминларни айнан, таржимасиз қўллаш айрим ҳолатларда ўзини оқлаб келди. Бироқ она тилимизда уларнинг аниқ муқобиллари бўлгани ва улар айни бир иқтисодий тушунчани аниқ ифодалаб келгани ҳолда ҳадеб байналмилал терминларни амалиётга киритавериш ҳақли эътирозларни келтираб чиқарди. Бой ёзма адабиётга эга бўлган тилларда қўллаб келинган ва кўп тилларда байналмилал тилларнинг муқобили сифатида ишлатилиши мумкинлиги аёнлашганда тилнинг ички имкониятларидан тўла фойдаланиш ва тегишли терминларни таржима қилиш тўғри йўл эканлиги илмий адабиётларда алоҳида таъкидлаб ўтилган.

Аниқроқ қилиб айтилганда, қатор байналмилал терминларнинг қўлланишини маъқулланганда, ўзбек тилининг тарихий аънаналарини ҳисобга олган ҳолда,

терминологияни тартибга солиш ишларини йўлга қўйиш лозим бўлади, яъни маълум тушунчани ифодалашда миллий ва байналмилал атамаларнинг ҳар иккаласи ҳам терминологик талабларга тенг жавоб берган ҳолларда миллий терминнинг ўзини қўллаш мақсадга мувофиқдир. Аксинча, синонимик қатордаги ўзбекча термин кўп асосли, яъни бирикмалардан иборат бўлса ёки тушунча тўғрисида чалкаш, нотўғри фикр туғдирса, бундай ҳолларда, албатта, байналмилал термин-афзалликка эга бўлади ва уни илмий термин сифатида тан олишга тўғри келади. Бундай атамаларга бир қанча мисоллар келтириш мумкин: *ҳисобчи-бухгалтер, қарздор-дебитор, сўровнома-анкета, ижара-аренда, тақчил-дефицит, солиқ-налог* ва б. каби синонимларнинг бирини танлаб олиб бошқасидан воз кечиш мақсадга мувофиқдир. Айни шундай ҳолатларда, бизнинг фикримизча, бу синонимлардан биринчиларини иқтисодий атама сифатида бемалол қўллавериш мумкин. Улардан кўпининг тегишли манбаларда иқтисодий маънода қўлланаётганлиги ҳам шундан далолат беради.

Ўзбек иқтисодиётида қўлланиладиган атамаларни шартли равишда икки гуруҳга ажратиш мумкин:

1. Умумистеъмол иқтисодий сўзлар.
2. Иқтисодий терминлар⁵.

Умумистеъмол иқтисодий сўзларга бозор, пул, қарз, бойлик, савдо, солиқ, пул ва шу каби ҳаммага тушунарли бўлган сўзлар киради. Чунки бу атамаларни ҳамма инсонлар ишлатиши мумкин. Бу сўзлардан фойдаланишда мутахассис бўлиш шарт эмас.

Иқтисодий терминлар эса умумистеъмолдаги сўзлардан бир қатор хусусиятлари билан фарқ қилади. Иқтисодий термин ўз-ўзидан пайдо бўлмайди, балки хусусиятига ва вазифасига кўра кашф этилади. Иқтисодий терминнинг маъноси битта бўлади. Сўз эса бир неча маъноларда қўлланилиши мумкин. Ўзбек тилининг иқтисодий терминлари иқтисодиётнинг турли соҳаларига ҳам боғлиқдир. Уларни ихтисосликлардан келиб чиққан ҳолда қуйидагича гуруҳларга ажратиш мумкин:

1. Банк иши: миллий валюта, сўм, қиймат, нарх, талон, купон, жамғарма, хазина, қоғоз пул, банкнот, вексел, чек, кредит карточкалари, пул обороти, пул массаси, пул агрегати, банк, пул тизими, металллик назарияси, миқдорийлик назарияси, пул муомаласи, инфляция, кредит, тижорат кредити, банк кредити, давлат кредити, халқаро кредит, кредитнинг чегаралари, лизинг, ҳисобли кредит, ламсбардли кредит, лизинг операциялари, лизинг шартномаси, кредит механизми, кредит йиғиндиси, фоиз ставкаси, кредит хавф-хатари, актив, пассив, фоиз маржаси, экспортли кредит, муаммоли ссуда ва бошқалар.

2. Солиқ ва солиққа тортиш: солиқ объекти, солиқ субъекти, солиқ манбалари, солиқ нормаси, солиқ бирлиги, солиқ ставкаси, солиқ декларацияси, солиқ сиёсати, солиқ механизми, солиқ тизими, тўғри солиқ, эгри солиқ, божхона божи, давлат божи, ижара ҳаққи, тўлов, йиғим, даромад солиғи, фойда солиғи, аванс тўловлари, фойда, ялпи фойда, корхоналар даромади, солиқ тўловчи, қўшилган қиймат солиғи, акциз, акциз солиғи, ер солиғи, мол-мўлк солиғи, аҳоли солиғи, солиқ идораси, солиқ қўмитаси, солиқ қонунчилиги ва х.к.

3. Молия: молия функцияси, молия сиёсати, молия назарияси, молиявий назорат, молиявий ресурс, молиявий муносабат, иқтисодий муносабат, мулкый муносабат, давлат бюджети, амортизация ажратмалари, амортизация фонди, иш ҳақи фонди, рағбатлантириш фонди, тақсимлаш, тартибга солиш, пенсия фонди, бандлик

⁵ Иқтисодий атамалар ва иш юритиш. Тошкент 2005. 26 бет.

фонди, молия режаси, даромад ва харажат баланси, бизнес режа, режалаштириш, хўжалик субъекти, хайрия фонди, ялпи ички маҳсулот ва бошқалар.

Умуман иқтисодий сўз ва терминлар узоқ даврлар мобайнида яратилган. Маълумки ҳар қандай жамиятда иқтисодиёт муҳим рол ўйнайди. Шу сабабли иқтисодиётга тегишли сўз ва терминлар аниқ, лўнда ва мантиқан асосланган бўлмоғи лозим.

Ўзбек иқтисодий терминологиясида миллийлик ва байналмилаллик масаласи мураккаб масаладир, чунки у нафақат ўзбек тилида балки бошқа тилларда ҳам етарлича ҳал қилинмаган. Маълумки, терминни тилга қабул қилиш мураккаб жараён ҳисобланади. Чунки ўзбек тилининг товуш тизими ва грамматик қурилиши термин қўлланилаётган тилниқидан кескин фарқ қилади. Шу билан бирга кириб келаётган сўз ёки термин айнан ўз маъносида бошқа тилда қўлланилмаслиги мумкин. Баъзан еса терминнинг кириб келиш жараёнида маъно ўзгаришлар рўй беради. Маълумки, терминлар бир тилдан иккинчи тилга ўтаётганида бир қатор хусусиятга кўра фарқ қилади. Мустақилликдан сўнг рус тилидан иқтисодий сўзларни ўзлаштиришда қонуний ва онгли йўл танланди. Мустақилликка қадар кўпгина иқтисодий сўзларнинг рус тилидаги ва ўзбек тилидаги вариантлари параллел қўлланилиб келинган эди. Масалан, солиқ – налог, иқтисодиёт – экономика, фоиз – процент ва бошқалар.

Мустақилликдан сўнг ўзбек иқтисодий терминологиясида ўзига хос йўл тутилди. Бу қуйидагилардан иборат:

1. Русча байналмилал иқтисодий терминлар ўзбек тилида айнан таржимасиз қўлланилмоқда: валюта, доллар, кредит, банкнот, аккредитив, лизинг, форфетинг, либор ва бошқалар.

2. Русча байналмилал иқтисодий терминларнинг баъзилари таржима қилинди ёки унинг ўзбек тилидаги муқобиллари қўлланила бошланди: анкета-сўровнома, дефицит-тақчил, бизнесмен-бизнесчи, лицензия-руҳсатнома, капитал-маблағ, реформа - ислоҳот.

Умуман байналмилал иқтисодий сўзларни ўзбек тилига қабул қилишда кўп жиҳатларни эътиборга олмоқ лозим. Яъни, терминнинг ўзбек тилини товуш тизимига мослигига; унинг ўзбекча муқобили бор-йўқлигига; таржима қилиш заруриятига; иқтисодий терминнинг мазмунига; унинг содда ва равонлигига; моҳиятига ва талафуз қилинишига.

Бундан ташқари, бошқа тиллардан ўзбек тилига кириб келаётган иқтисодий терминлар дастлаб мутахассислар ва атамақўм муҳокамасидан ўтказилиб, сўнгра Олий Мажлиснинг тегишли қўмитасида тасдиқланиши лозим. Ана шундагина бундай иқтисодий терминлар қонуний кучга киради ва уларни бемалол қўллаш мумкин бўлади. Иқтисодиёт терминларининг ўзбек тилида қўлланилишида қуйидаги ҳолатларни кузатиш мумкин: кўплаб терминлар тилимиз имкониятлари асосида ўзбекчалаштирилган. Бунда бир гуруҳ терминлар ўзбек тилидаги тайёр муқобиллари билан берилмоқда, маълум қисми эса таржима қилиниб ишлатилмоқда, бир қисми эса ўзбек тили қонун-қоидалари асосида ясалмоқда. Бундан ташқари, дунёнинг кўпчилик мамлакатларида ишлатилиб келинаётган байналмилал терминларнинг ўзбек тилига ҳам ўз ҳолича ўзлаштирилишидир.

Янгидан кириб келаётган терминларнинг ҳаммасига ҳам ўзбекча муқобилини топиш қийин. Шунинг учун уларнинг асосий қисми дунёнинг кўпчилик мамлакатлари тилларида бир шаклда ўз асл ҳолича ишлатилади ва бу қўлланиш дунё бизнесчилари ахборот алмашинуви учун қулай ҳисобланади. Масалан: аудитор, авизо, валюта, лизинг, менеджер ва х.к. Терминларнинг маълум қисми эса турли муқобилларда ҳар хил қўлланилади. Чунончи, рус тилидаги "акционерное общество" термини ўзбек

тилида акционерлик жамияти, ҳиссадорлик жамияти, акционерлик жамияти каби вариантларда, "бартер" термини мол айрабошлаш, товар айрибошлаш, мувозанат, бартер вариантларида, "брокер" термини брокер, даллол, келиштирувчи, битиштирувчи, воситачи вариантларида, "демпинг" термини эса демпинг, арзонга сотиш, нархни танлаш, молни четга жуда паст нархда сотиш каби вариантларда қўлланилади. Албатта, бундай ҳар хилликлар соҳа мутахассисларини чалғитади, ахборот алмашинувини қийинлаштиради. Шунинг учун терминологиядаги асосий принцип-"бир тушунчага битта термин" ишлатилишига энг долзарб масала бўлиб қолмоқда. Юқорида айтилганлардан маълумки, иқтисодиёт терминологиясида бир йўла бир неча муаммолар келиб чиқди. Унинг ечимини иқтисодчи ва тилшунос олимлар, мутахассислар, атамашунослар билан биргаликдагина топиш мақсадга мувофиқдир.

Маълумки, "Давлат тили ҳақидаги" Қонуннинг (1995 йил 21 декабр) 7-моддасида "Янги илмий асосланган атамалар жамоатчилик муҳокамасидан кейин ва Олий Мажлис тегишли қўмитасининг розилиги билан ўзбек тилига жорий этилади" дейилган. "Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Атамашунослик қўмитаси томонидан киритилган "Бозор иқтисодиётига оид айрим терминларни қўлланиш жадвали" қўмита аъзолари ва қўмита қошидаги ўзбек тилига янги атамаларни жорий этиш бўйича эксперт гуруҳи аъзолари томонидан билдирилган таклиф ва мулоҳазаларни (иловага мувофиқ) инобатга олган ҳолда маъқуллансин ва уни амалиётга жорий этишга розилик берилсин"⁶. Давлат тили ҳақидаги Қонунга асосан Олий Мажлис қўмитаси томонидан маъқулланиб жорий этилаётган ушбу атамаларга матбуотда, оммавий ахборот воситаларида, турли вазирлик, қўмита ва идораларда иш юритишда амал қилиниши шарт.

Хулоса қилиб айтганда, ўзбек тилидаги иқтисодий атамаларни бошқа тиллардан таржима қилиш ва ундан фойдаланишда иқсодиёт фанининг етакчи олимлари, тилшуносларнинг ҳамкорликдаги фаолиятини таъминлаш муҳим аҳамият касб этади. Фикрларнинг умумийлиги қўлланилиши мумкин бўлган атаманинг нечоғлик тўғри эканлигини оширади. Демак, ҳозирги бозор иқтисодиётига ўтиш даврида янги-янги терминларнинг кириб келиши иқтисодиёт терминологиясининг бойиб боришига сабаб бўлади. Яна бир муҳим мақсад ҳозирги ўзбек тилида қўлланиб келинаётган иқтисодий терминларни тўплаш ва системалаштиришдан ҳам иборатдир.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Абдуллаев. Ё. Бозор иқтисодиёти асослари. Тошкент, "Меҳнат", 1997.
2. Маҳмудов Н., Маҳкамов Н., Мадвалиев А. Ўзбек тилида иш юритиш. -Т.: Фан, 2001.
3. Турсунов У, Ўринбоев Б. Ўзбек адабий тили тарихи. -Т.: Ўқитувчи, 1999.
4. Ҳусанов Н. "Мутахассислик тили" фанидан маъруза матнлари. -Т.: ТМИ, 2001.
5. Хўжаев А., Нурмонов А., Зайнобитдинов С. ва бошқ. Ҳозирги ўзбек тили фаол сўзларининг изоҳли луғати. -Т.: "Сард", 2001.
6. Қиличев Е. Ўзбек тилининг амалий стилистикаси. -Т.: Ўқитувчи, 1992.
7. www.lex.uz
8. www.ziynet.uz

⁶ www.ziynet.uz